

STRAŠKY - PERLORODKY
SVAZEK 12

EDICE MODRÝ SLON

JIŘÍ STRÁNSKÝ
PERLORODKY

JIŘÍ STRÁNSKÝ

PERLORODKY

román pro kluky (a trochu i pro holky)

Ilustroval Matěj Forman

MEANDER

2005

Tato kniha vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky

© Meander, 2014

© Jiří Stránský, 2005

Illustrations © Matěj Forman, 2005

Preface © Jiří Stránský, 2005

Epilogue © Daniela Fischerová, 2005

Photo © Hana Rysová, 2002, Irena Vodáková, 2005

Veškerá práva vyhrazena

ISBN 978-80-87596-37-1

PROLOG

Když jsem předával dětem a rodičům *Povídáčky pro moje slunce*, okrášlené a zhodnocené dřevorytovými ilustracemi Matěje Formana, v předmluvě jsem se přiznal, jak a hlavně kde obě knížky (tato a *Povídáčky pro Klárku*) vznikly – při mém druhém věznění. Odkud jsem je posílal své osmi(až deseti)leté dcerce v dopisech, abych jí alespoň na dálku pomohl mírnit stesk po tátovi. Jednou větou jsem se taky zmínil, že v týchž dopisech jsem posílal cosi jako román na pokračování svému dvanácti(až čtrnácti)letému synovi, abych mu pomáhal být jediným chlapem v rodině a zároveň se utkávat s pubertou. A tenhle můj synek má teď taky třináctiletého syna, kterému jsem slíbil, že i on – společně se svými vrstevníky – ode mě dostane knížku. Jako ji dostala nejdřív jeho starší sestra a pak dcery mé dcerky. Musím se přiznat, že jsem s knihou dost dlouho otálel – na rozdíl od *Povídáček*, kterým (díky zvířatům a dětem, o nichž byly) čas nemohl ublížit, klukovský příběh pro mého syna se tenkrát musel odehrávat v takovém prostředí, aby se v něm (obzvláště když byl psaný na pokračování) dvanáctiletý kluk lehce vyznal. Jenže uplynuly tři desítky let, a nynější současnost se od tehdejší velice liší. A já se bál, že by ten třicet let starý příběh nynější kluci v mnohém nechápali a že by si spoustu věcí neuměli představit. A když si něco neumíte představit, nebaví vás to.

Najednou se však cosi stalo: Můj syn slavil třiačtyřicetiny a připomněl mi dluh, který mám u jeho syna. To mě donutilo, abych se na příběh znovu podíval, a večer, když jsem si k tomu štosu dopisů z vězení sedl, vypadl z něj list. Byl to dopis, který jsem synovi napsal

v kriminále v den jeho třináctých narozenin. Přesně před třiceti lety! Kdy i já jsem za pár týdnů měl mít třičtyřicetiny! Dopis jsem si znovu přečetl. A v něm i zmínku o našem zákonu o radosti. Jehož jeden bod praví: Můžeš-li udělat radost, nesmíš ani na vteřinu váhat a pustit se do toho.

Váhal jsem mnoho vteřin. Další ze zákonů totiž zní: Účinná je jen poctivá radost – ta falešná je horší než lež, protože se poctivě jen tváří. Pak mi ale svitlo, že naopak nebude vůbec na škodu, dozvědí-li se kluci z roku 2005, jak to bylo, když jejich tátové byli stejně staří, jako jsou teď oni, tedy v roce 1975. Kdy – například – byli zakázaní skauti, protože skautský zákon byl tehdy pro ty, co téhle zemi vládli, něco jako rudý hadr pro býka. Takže ti, co se nechtěli svého skautství vzdát, mohli být skauty jen tajně a schovávali se pod názvy všelijakých turistických oddílů, které tehdejší Svaz socialistické mládeže neboli SSM jakžtakž snášel. Některé tajné skautské oddíly se ukryly pod Červený kříž, jiné pod tělovýchovné jednoty nebo turistické oddíly. Skautské uniformy byly přísně zakázané, a každý tajný oddíl to řešil po svém, třeba jen košilemi stejné barvy. I šátky byly zakázané – jediné povolené a platné byly rudé šátky pionýrů, kteří byli mladší odnoží SSM, neboli svazáků. Takový šátek by si býval žádný tajný skaut na krk nikdy neuvázal – právě pionýři po zákazu skautů zabavili jejich veškerý majetek...

Kdo si teď dovede představit, že nejen tajní skauti, ale i jejich rodiče se nikdy nikde – kromě mezi svými – nesměli zmínit, že se pod hlavičkou turistického oddílu mládeže žije po skautsku? Kdo si teď dovede představit, že skauti a skautky se tenkrát o prezidentovi Masarykovi dovídali jen v oddíle, zatímco ve škole se učili, že Masaryk založil Československo jen pro kapitalisty a buržousty a byl nepřitelem dělnické třídy? A že dospělí, kteří je vedli, byli v neustálém nebezpečí, že budou obviněni z toho, že svěřené děti kazí lživými myšlenkami? Většina dětí se tehdy pohybovala mezi dvěma pravdami – mezi tou, kterou slýchaly jen doma (a odtud ji nesměly vynášet), a tou ze školy, z novin, z televizních a rozhlasových zpráv, diktovanou vševládnoucí

(a při neposlušnosti tvrdě trestající) komunistickou stranou. I proto se příběh pro mého syna odehrával mezi těmi, kteří – se skautským slibem v srdci – utvořili společenství, v němž se jim lépe dýchalo a lépe bránilo proti těm, kdo vymývali hlavy i malým dětem, aby přijímaly nenávisť ke všemu, co nenáviděla komunistická strana: ke svobodě nejen si myslet, ale i říct, co si myslím, k radosti z dobrého díla i skutku, k pravdě, ať je jakákoliv, k bratrství se všemi lidmi dobré vůle – prostě ke všemu, co obsahuje skautský slib.

Není proto pro mě jednoduché přinášet ten třicet let starý příběh sem do našich dnů. Jsem vypravěč, ne vysvětlovač. Kromě toho je i mně každý, kdo příliš vysvětluje, podezřelý – pravda nebývá ukecaná. Přesto vím, že se občas bez nějaké vysvětlivky neobejdu. Ale slibuji, že budou co nejkratší a co nejnenápadnější.

Takže: Jdeme na to.

J. S.

P.S. Jména jsou samozřejmě jiná, zato podobnosti (rozhodně většina) čistě záměrné.

Honzovi a Makovi

I

Připravoval jsem se na útěk dlouho a pečlivě. Vlastně celý ty tři roky. Už od chvíle, kdy jsme s Pindou, Pajdalem a Pařezem vystoupili z mikrobusu a před náma se otvíraly okované dveře zámku jako tlama. A ve mně se oznamilo: „Tak vocad' utečeš!“

Znamenalo to vymyslet seznam všech možnejch zákazů, který – kdybych je porušil – mohly znamenat prozrazení. První, co jsem si musel zakázat – a to moc nerad – byl úmysl vzít s sebou Pindu. Až moc dobře jsem si dovedl představit, jakýmu pekličku svým útekem Pindu vystavím. Pinda byl otloukánek. Nejspíš proto, že vypadal jak andílek. Měl ten andělskej obličejík narostlej tak podivně, že se vlastně usmíval nepřetržitě a tím celou tu bandu bouchalů, kterejm – jak jinak – šéfoval Jarda Šára zvanej Trůn, lákal, aby ho mučili. Aby zjistili, jestli se pořád bude usmívat. Kvůli mně se jim to moc nedařilo – v předchozím děcáku v Nebrnicích jsem se od vychovatele Mudry naučil judo, a na judo Trůn teda neměl. Nikdo z jeho party. Jen jednou mi zkusili dát v noci deku, dostal jsem ale hlášku (Trůnovu partu nikdo neměl rád) a vysmekl se jim a tomu blbečkovi Kachlíkovi nalomil ruku... Nebýt Pindi, tak dlouho bych s útekem určitě nečekal. Pořád jsem doufal, že Pinda vyroste a bude se umět bránit – denně jsem ho učil judo. Jenže Pinda byl i po třech letech andělíček Pinda. Jediný, co mě utěšovalo, byla naděje, že mu při nějakým dalším mučení rupne v bedně a konečně jim ukáže, co jsem ho naučil. I tak jsem měl špatný svědomí – všechno, co jsem kdy pro něj udělal, bylo málo proti tomu, co udělal pro mě on. Naučil mě odezírat ze rtů, a to v děcáku bylo ještě víc než judo. Bylo to, jako bych měl ten nejcitlivější mikrofon. I na deset metrů

• II •

a před náma se otvíraly okovaný dveře zámku jako tlama

(možná i na víc) jsem si dovedl přecíst ze rtů Jardy Trůna, jaký vydává rozkazy svejm kumpánům a jestli se náhodou netejkaj mě. Nebo jestli se nechystá někoho jen tak z plezíru mučit. Pinda byl v šesti letech na pokoji s hluchým klukem Josífkem, kterej – našťestí – začal jako nalezenec pouť u jeptišek. Komunisti neměli jeptišky a kněze rádi, protože učili lidi věřit v Pánaboha, jenže komunisti chtěli, aby se věřilo v Lenina. Byl u jeptišek skoro pět let, pak je zrušili, ale stačilo to, aby jeptišky Josífků naučily odezírat ze rtů. A protože Pinda byl andílek a Josífek hluchej, a žádný děti nemaj rády, když je někdo jinej, a proto jim ubližujou, ty dva se sčuchli a Josífek naučil Pindu odezírat. No, a Pinda to naučil mě. Takže mi z toho, že Pindu musím opustit, bylo chvílemi

pěkně zle. Sice jsem si přísahal, že i pro něj něco udělám, až se dostanu ven, ale věděl jsem, že se spíš utěšuju, než že bych věřil, že se mi to povede.

Pečlivě jsem pozoroval úteky jinejch a pak poslouchal jejich vyprávění, jak je chytili, abych si v paměti uchoval, proč je chytili. Konečně jsem se rozhodl, že je nejvyšší čas odejít.

Taky jsem si přikázal, že se nenechám nikým vyprovokovat. Ať už k čemukoliv. Abych na sebe zbytečně neupozorňoval. I to bylo těžký. Mudra mi mockrát řekl, že judista nikdy nesmí mít vztek, a nejlepší obranou proti vzteku že je hluboký, pomalý dýchání. Párkrát jsem si to vyzkoušel, naposledy, když mi Trůn a jeho parta rozbořili tu přehradu. To ale souviselo s dalším předsevzetím: neupozorňovat na sebe. Akorát že už tenkrát při přijímacím pohovoru se Bobr prohraboval mejma papírama a pak řekl: „Tak ty jsi, Ivane, stavitel přehrad a elektráren? To se nám bude hodit, taky tu máme na pozemku potok, z kterýho nic nemáme... Tady píše soudruh ředitel Klíma z nebrnického domova, že díky tvé přehradě a turbíně nemuseli tahat dráty do skleníku přes celou zahradu a svítily!“

S touhle pověstí šlo těžko bejt nenápadnej. A kdybych Bobrovi řekl, že už mě přehrady nebaví, bejval bych na sebe upozornil ještě víc. Takže nakonec mohl Bobr říct: „No, když ti to vydrží, přihlásíme tě na vodohospodářskou průmyslovku... I když nevím, jestli vůbec je... Musíš ale vydržet! Teď je ti deset... To je za chvíli!“

To bylo zlý, to bylo moc zlý – tahle průmyslovka byla můj sen. To vůbec nešlo – zakazovat si sny. Aspoň sny. A postavit proti sobě tu průmyslovku a útek a přesvědčovat se, že útek je víc. Jakmile jsem na to při

Pinda byl otloukánek nejspíš proto, že vypadal jak andílek

usínání pomyslel, dělal jsem všechno možný, abych se zas probral a usilovně se přesvědčoval, že to vlastně útěk není – že se jen snažím urychlit něco, co by se stejně stalo, ale se zpožděním, který by se jen hodně těžko snášelo. A taky dohánělo. A že nikdo na světě nemá právo mi v tom bránit.

Ale tohle nebylo nejhorší! Nejhorší bylo pomyšlení na Ingrid, vlastně Ingy (vždycky pro mě byla Ingy). Že – kdyby mě chytili – bych ji třeba už nikdy neviděl. Zakazovat si tohle pomyšlení mi vůbec nešlo. Jediný, co na to zabíralo, byla víra, že si mě babička nechá a že ji přesvědčím, aby si vzala i Ingy. Potom by mohla vyjít i ta průmyslovka. A jednou, možná, i stavárna. A pak se o Ingrid postarám sám... Bobr mi neměl vloni a předloni umožnit, abysme se s Ingy viděli! Třeba by mě nikdy nenapadlo utýct! Když jsem ji ale poprvý viděl... jak je malá, jak na mě kouká, jak mi nevěřicně říká „Ty jsi fakt můj brácha?“ ... Jak jsem jí psal (a trpěl přitom jak opuštěnej pes), že až vyrostem, budem spolu, že se o ni postarám... Pokaždý mi velikým stojacím písmem odpovídala stejně: že se na mě těší, že se těší, až bude velká, až budeme spolu, že se má dobře, že jsou na ni v Domově hodní... Jako bych slyšel, jak jí to někdo diktuje. I proto ve mně rostl vztek a rozhodnutí vzít to všechno do svých rukou. Když toho nejsou schopný dospělí. Od Bobra to sice bylo fajn, když říkal „Já bych vám taky přál, abyste mohli být spolu, jenže co naděláme, Ivane...“, ale tím to bylo horší.

Celej poslední rok jsem se taky snažil (i když mockrát – jak se říká – se skřípěním zubů) získat co největší důvěru vychovatelů. Důvěra znamenala, že si mě nevsímali. Ale ostatní to nesměli poznat – takováhle důvěra se v očích kluků (a dřív i v mejch) rovnala udavačství. Taky jsem víc využíval školu – ne proto, abych byl lepší než ostatní (i když bych možná občas i mohl), ale proto, že jen ve škole jsem se dostal k mapám, z kterých bych se co nejvíc dozvěděl o budoucí trase útěku. Vidět mě někdo v Domově s mapou, třeba jen Afriky, rovnou jsem si říkal o podezření. Věděl jsem nejmíň o pěti klukách, co udávali, taky jsem ale věděl, že takovejch je tu nejmíň jednou tolik. Dokonce se to říkalo i o Trůnovi – tomu jsem ale moc nevěřil. Trůn to o mně taky

říkal, ale to byl jen jinej způsob boje. Oba jsme moc dobře věděli, že sebemenší rvačka znamenala nejen karcer přes sobotu a neděli, ale možná i zákaz tělocvičny na celej měsíc. Zákaz vycházek i na zahradu. Kdo neví, jaký to v děcáku je, že to je jen o něco lepší kriminál (když ale jste dítě, tak to o moc lepší nepřipadá), ten asi těžko pochopí, že nemocť vyjít aspoň na chvíli ven je na mašli. Byl jsem v těchhle zařízeních od svejch necelejch šesti, ten ve Večtinách byl třetí, a abych byl poctivej, byl z nich nejlepší, v nějakým bejvalým šlechtickém sídle (z tý šlechtický slávy tam zbylo akorát pár - a ještě poničenějch - malůvek na zdech, antika a tak). V přízemí a v prvním patře do oken zamontovali mříže a v bejvalý konírně (z který zbyly jen krásný, z jednoho kusu kamene vytesaný žlaby) jsme měli tělocvičnu. Možná jsem si myslel, že Večtiny jsou nejlepšší hlavně proto, že ředitele tam dělal Bobr, kterej byl opravdu fajn. A možná proto, že mi bylo třináct a už jsem byl otrkanej. Ale chyběla mi svoboda. Do který patřila Ingy a babička a moje rozhodnutí, že jednou budu stavět plavební kanály.

Musím se ale přiznat, že kromě Pindi mě ve Večtinách drželo ještě něco. Nebo spíš někdo. Pan Kuliš, zahradník. Staral se o zahradu a skleník děcáku tak, že pro nás měli v kuchyni čerstvou zeleninu skoro celej rok. Na mou duši! Pan Kuliš byl důchodce a měl s Bobrem dohodu, která - jak říkal - byla „výhodná pro obě strany“. Bobr mu za to platil jen pár šupů, ale pan Kuliš zase mohl prodávat přebytky na trhu v Příbrami a byl spokojenej. Tolik co on nevěděl o zahradničení a o přírodě vůbec nikdo. Třeba jen o takovejch stromech! Když jsem na potoce udělal první stavidlo a před ním takový umělý rameno, který naplňovalo

Pan Kuliš, zahradník